

חלכות שבת סימן שמו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ה]

אף על גב דהוי פסיק רישא בדרבנן⁽⁸⁾.

(8) ובטעם ההיתר, ביאר הגר"ן קרליץ (חוט שני ח"א פט"ו ס"ק ב) שהואיל ואין הוא צד את הבעל חיים צידה גמורה בסגירת הדלת, אלא רק מצמצם את מקומו ומקרב את צידתו, לא אסור חכמים מעשה זה כשאין כוונתו לכך. ומטעם זה, לסגור בעל חיים בחדר מסוים, כשאין כוונתו אלא יכנס לחדר אחר, דעתו (שם) שמותר, כיון שאין כוונתו לצמצום מקומו.

מאידך, הקצות השלחן (סי' קבא בדה"ש ס"ק טו) ביאר, שמותר לסגור את הדלת מפני שהותר פסיק רישא דלא איכפת ליה באיסור דרבנן במקום צר.

[משנ"ב ס"ק ז]

דקני דרבנן להשמיט קשמיגישין יד אדם⁽⁹⁾.

(9) ובעלי חיים אשר אינם נשמטים בשעה שהם ישנים, אלא נתפסים מיד, דעת הגר"ש איערבך (מאור השבת ח"א מכתב ג' אות ב) שלא נאסר לצודם בשנתם אלא מדרבנן.

[משנ"ב ס"ק ט]

אבל אסור⁽¹⁰⁾.

(10) ולהוציא כינים מבגדיו ולזרוקן, כתב השו"ע להלן (ס"ט) שמותר. וביאר התהלה לדוד (ס"ק יא) שאין בכך איסור צידה, משום שקל לתופסן ואין הן מחוסרות צידה ולפיכך יש להתיר לעשות כן כיון שאין במינן ניצוד. ודעת הגר"ש איערבך (שלחן שלמה ס"ק ב) שאין בהן בכלל איסור צידה משום שתפיסת בעלי חיים אינה נחשבת לצידה אלא כאשר קשה לתופסם, מזה שאין כן בכינים שקל לתופסן וכל הטיהרה היא למוצאן. וכן הורה (ש"ש פכ"ז הע' קנד) לגבי בעל חיים שהילוכו איטי בגוף נמלה או צב, ומחמת כן נתפס הוא בקלות, שמותר לתפסו, אך לא יתפסנו בידו, משום איסור מוקצה (וראה מה שכתבנו להלן ס"ק כה לגבי הצב הנזכר בתורה). והוסיף, שכן מבואר בתוס' ר"ד (חגיגה יא, א) לגבי שבלול, שאין תפיסתו נחשבת כצידה. ובקרבן אורה (שבת קז, ב ד"ה ויש עוד) מבואר, שכל בעל חיים שאין בו איסור נטילת נשמה, אין בו איסור צידה. וכן משמע בשו"ת אבני נזר (א"ח סי' קפט אות א).

מאידך, ברבינו ירוחם (נתיב יב ח"י דף פ ע"ג) מבואר שהצד תולעים וחלזונות חייב, למרות שהילוכם איטי, וקל מאד לתפסם. וכן הורה הגר"ן קרליץ (תורת המלאכות הצד ס"ק ק) שהיבים על צידת בעל חיים שהילוכו איטי, מפני שזה הוא כוחו, וכשנתפס מצטמצמת חירותו, וכן דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת ח"א פי"ד הע' כא) שאסור לתפסו. ודעת הגר"ש וואנר (קובץ מבית לוי ח"י עמ' ג), שאף על פי שמסתבר שאין איסור לתפוס צב שבזמנו מדאורייתא, שהרי דומה הוא לחיגר, ואין זה הצב שדברו עליו התורה, מ"מ אסור לתפסו מדרבנן.

ולשפור מים, או חומר אחר, סביבות נמלים, כדי שלא יתפשטו בבית, דעת הגר"ן קרליץ (חוט שני ח"א פט"ו ס"ק ב) שמותר, אף לדעות שצידת בעל חיים איטי אסורה, משום שהנמלים הם דבר שאין במינו ניצוד, ובצידה דרבנן יש להקל כשנחשבים כניצודים לגמרי בכל מצב, ולכן מותר לצמצם את מקום חיותם.

ובמקום שיש הרבה זבובים, ויכול בקלות לתפוס חלק מהם, אך אם יכוין לתפוס זבוב מסוים, יתכן שלא יוכל לתפסו, הסתפק הגר"ש איערבך (ש"ש שם הע' קג) אם נחשבים הם כניצודים, כשאנו מכוין לתפוס זבוב מסוים.

[משנ"ב ס"ק י]

הוי רק צידה מדרבנן⁽¹¹⁾ וכו', שכן דרך הצידים⁽¹²⁾.

(11) והטעם שאין המשטה נחשב גם כמחמר, בכך שגורם שיעשה הכלב מלאכה, כמבואר לעיל (סי' רסו ס"ק א), כתב בשו"ת אבני נזר (א"ח

סי' קצו אות ג) שהוא מפני שהאדם רק מעורר את הכלב פעולת הרדיפה עושה הכלב לדעת עצמו, ולכן אין הפעולה אל האדם. והוסיף הגר"ן קרליץ (חוט שני ח"א פט"ו ס"ק ב) שכן מבואר בשו"ע לקמן (סי' שכר סי"ג) שמותר להעמיד בהם עשבים מחוברים בשבת, אף על פי שגורם הוא שהיה תתל כדי לאכלם, מפני שעושה היא מלאכה זו להנאתה.

ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' נב אות ב) כתב, שהואיל ואין הא כלום בשעת רדיפת הכלב, אלא רק משטה אותו לפני שמתה אין הוא נחשב כמחמר, כיון שאין איסור משום מחמר אלא עושה את המעשה בשותפות עם הבעל חיים.

עוד טעם כתב בשו"ת אבני נזר (שם אות ד) שאין המשי: כמחמר, כיון שבמחמר אין ספק שלא תלך הבחמה מחמתו: כן במשטה, שאין ודאות שתיעשה המלאכה על ידי הכלב. ודאות שישגי את החיה ויתפסנה.

וכאשר הכלב שייך למשטה, כתב בשו"ת אבני נזר (שם) שמל צידה, אסור לו לשטותו משום דין שביתת בהמתו, המבוי לעיל (סי' רמו סי"ג, וסי' רסו ס"א). אכן, בשו"ת שבט הלוי: שלא נאמר דין זה כשהבעל חיים עושה את המעשה להנאה. שנראה שאין צריך האדם לשמור את כלבו שלא יצוד ב: בשבת, ולדינא נשאר בצ"ע.

ולכבוניס תתול לחדר שנמצא בו עכבר, דעת הגר"ן קרליץ שמותר, מפני שאין האדם מגרה את התתול לרדוף אחרי העי: הוא עושה כן מעצמו. אכן, לגבי פתיחת דלת מלכות עכב: חתול, כתב המנחת שבת (על קצו"ע סי' פ ס"ק קע) בשב"ק (א"ח סי' יד ס"ק בט), שבספר טל אורות הסתפק שמה ה"י משום נטילת נשמה.

(12) ואף אם אב מלאכת צידה הוא רק באופן שעושה א"י מלאכה בידיים (וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק א), כתב בשו"ת: (ח"ג סי' נב אות א) שבתולדת מלאכת צידה אין צורך שישגי בידיים, ובפרט שנראה שבמלאכת צידה, נחשב הדבר כגוף ד"י: כשאנו עושה מעשה בידיים ממש, כמבואר בשו"ע להלן: חיושב על הפתח.

[משנ"ב ס"ק יא]

לענין דבריהם מה שכתב בזה⁽¹³⁾.

(13) שם (א"א ס"ק ה) כתב, שאם אין כוונתו לצוד על ידי: משחק, אלא עושה כן מחמת שמתפרנס הוא מן הציד, יחב: (וכן חילק בשו"ת נדע ביהודה י"ד מחדו"ת סי' לגבי ארב:

[משנ"ב ס"ק יב]

גס"ן לא תשיב צידה⁽¹⁴⁾.

(14) ובטעם הפטור בצידת דבר שאין במינו ניצוד, כתב בש"ק: (א"ח סי' קפט אות ז) שכיון שבצידה לא נעשה שינוי בגי: כן יסוד המלאכה הוא במה שהחיה נעשית ברשותו. י"י: לאדם תועלת בכניסת חיה לרשותו, בגון בדבר שאין כ"י: נחשב הדבר כאילו לא בא כלום לרשותו, אלא כאילו מנע: מלצאת ממקומו כדי שלא יפריע ויזיק לו. (וראה קרי"ת ס"ב: שבת הכ"ד שכתב שכל שהיה ניצוד במשכן נחשב דבר שג"י: ומין הניצוד רק אצל גוים, משמע בחי' הריטב"א (שבת: וחכמים) שנחשב הוא כדבר שבמינו ניצוד (וראה להלן ס"י: רש"י), וכן כתב הגר"ח קניבסקי (שיח השדה קונטרס קרני: וכן דעת הגר"ן קרליץ (תורת המלאכות הצד ס"ק ג).

ולענין צידה באדם, מבואר ברמ"א לקמן (סי' שלט ס"ד) שלא י"י: אדם ולהכניסו לבית הסוהר אלא משום שאסור לזון בשבת: המשך במילואב